

جایگاه زیباشناسی در طراحی شهری

گزارش دومین جلسه از سلسله جلسات زیبایی شناسی شهر

اقبال معتمدی

اشاره:

این جلسات که با هدف ایجاد تبادل نظر بین جامعه حرفه‌ای و کارفرمایی به منظور معرفی رویکردهای نوین توسعه شهری و بومی‌سازی آن برگزار می‌گردد، در نوع خود در شکل‌گیری زمینه تعامل و تحقق اهداف یاد شده تأثیر گذار و مفید بوده است. در تاریخ ۸۵/۱۱/۲ ساعت ۱۷/۳۰ به دعوت «انجمن صنفی مهندسان معماری و شهرسازی» دومین جلسه از سلسله جلسات زیبایی شناسی شهری با شرکت ۲ سخنران، به ترتیب آقایان ۱- دکتر جهان‌شاه پاکزاد (معمار و شهرساز)، استاد دانشگاه شهید بهشتی ۲- مهندس جواد مهدی زاده (معمار و شهرساز)، از مهندسين مشاور فرهنگ و با حضور جمع کثیری از علاقه مندان، استادان، دانشجویان و نشریات تخصصی حوزه شهرسازی و معماری برگزار گردید.

مکان جلسه: خانه هنرمندان ایران، سالن ناصری
گزارش این نشست در پی خواهد آمد.

بخش نخست:

دکتر پاکزاد - با استفاده از تصاویر و نمودارهایی، نظرات خود را بدین شرح ارائه داد:

الف - دانش زیبایی شناسی به مثابه یک علم در جستجوی کشف این موارد است:

۱- قواعد زیبایی شناسی

۲- صور مختلف آن

۳- شرایط تکوین

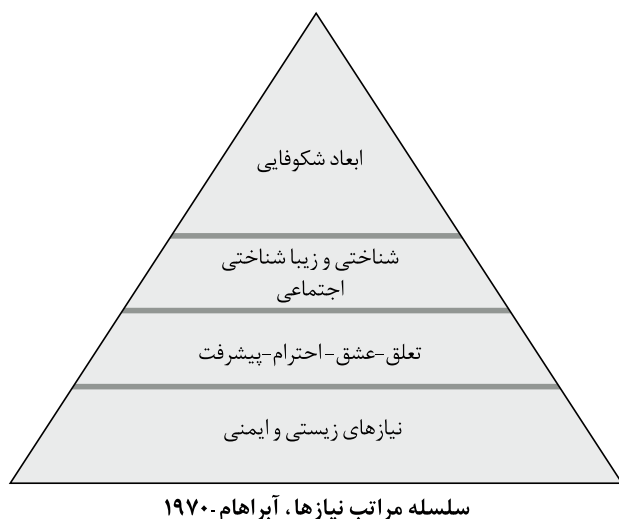
۴- نحوه تحقق بخشیدن

۵- طرح چشم اندازه‌های رشد و بالندگی آن

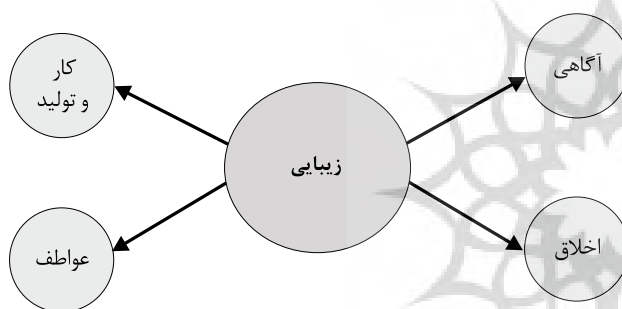
ب- هر مقوله زیبا شناختی از فرم و محتوا تشکیل شده است، شهر فقط شکل و ظاهر نیست، شهر، معنا دارد، زیبایی شهر در گرو درک و اقدام در جهت اعتلای فرم و محتوای آن است.

آقای پاکزاد در تعریف و ارائه بحث خود به دسته بندی و مثال زدن نمونه هایی از ویژگی های زیبایی پرداخت:

جایگاه زیبایی در نیازهای انسانی

جایگاه زیبایی در حیات انسانی

شاخه‌های زیبایی شناسی:

- زیبایی شناسی طبیعت
- زیبایی شناسی هنر
- زیبایی شناسی تولیدی و صنعتی
- زیبایی شناسی محیط انسان - ساخت

عناصر اساسی در تعریف زیبایی:

- زیبایی، نوعی ارزش است
- زیبایی، مایه انگیزش عواطف است
- زیبایی، لذت بخش و آرامش دهنده است
- زیبایی، فارغ از مقاصد عملی است
- زیبایی، نسبی، پویا و تغییر پذیر است

کانت گفته است: "زیبایی هیچ مقصد و هدف معینی ندارد، زیبایی

فرم‌های شمایی/ تعریف زیبایی و حقیقت / زیبایی کانتی / عینیت و ذهنیت

۱- زیبایی فقط فرمال نیست

۲- زیبایی احساس است، بنابراین بر اساس قانونمندی ادراک ایجاد می‌شود. این موضوع در واژه استتیک نیز ریشه دارد.

۳- زیبایی، یکی از حس‌ها - در کنار حس‌های دیگر - چون هویت، وحدت، نظم، پایداری و ... می‌باشد.

۴- از آنجا که زیبایی مبحثی کیفی است و وظیفه طراحی شهری، ارتقاء کیفیت محیط می‌باشد، بنابراین درک محتوایی و معنایی در این ارتقاء و بالندگی نقش مهمی دارد.

چون، زیبایی احساسی است که بر اساس قانونمندیهای ادراک دریافت می‌شود، زیبایی خود نتیجه عینی و محصول حس‌ها است و در واقع ابژه (object) است، منتهی حامل یک مجموعه کیفی است.

طراحی شهری، فقط کارش زیباسازی شهر نیست که البته این هم یکی از وظایف طراح شهری است. کیفیت یک ویژگی در چارچوب معیارهای انسانی است، یعنی شهر زیبا و با کیفیت در واقع برای انسان شهروند ساخته می‌شود.

ابعاد کیفی ← عاطفی و روانی

در جمع بندی کلی، بدون توجه به نکات پیش گفته، طراحی شهری فاقد تناسب با هدف زیست انسانی است، طراحی شهری معطوف به معانی و ویژگی‌های فوق، شهری مناسب را برای شهروندان طراحی می‌کند.

بخش دوم:

مهندس مهدی زاده - با نمایش تصاویر و چارت‌های تحلیلی، بحث خود را درباره زیبایی شناسی شهری، به شرح زیر ارائه نمود:

"در حال حاضر، شهری که محیطش زیبا و دلنواز باشد، نادر است و یا حتی به گمان برخی اصلاً وجود ندارد." کوین لینچ

"نروید سراغ تعاریف برخی مفاهیم، بیشتر توضیح و توصیف کنیم." ویتگنشتاین

"کار ما نیست شاید شناسایی راز گل سرخ

کار ما اینست که در افسون گل سرخ شناور باشیم."

سهراب سپهری

به خاطر خودش است. اما باید گفت که زیبایی دنبال رضایت باطنی است و در پی مقاصد عملی نیست."

ارتباط عاطفی انسان با محیط:

- همدلی (Sympathy) احساس علاقه و همنوایی با دیگران
- هم حسی (Empathy) احساس مشترک با اشیاء پدیده‌ها و انسان‌ها
- همانندی (Identification) هم ذات پنداری، یکی شدن با اشیاء، پدیده‌ها و انسان‌ها
- برون افکنی (Projection) تعمیم عواطف درونی به جهان بیرون

کارکردهای عام زیبایی:

- زیبایی
- ایجاد لذت ذوقی و شور و اشتیاق
- آگاهی و شناخت جهان هستی
- ارزشیابی پدیده‌های زندگی
- اعتلای عواطف و اندیشه‌ها

معیارهای عام زیباشناختی در طراحی شهری

- تنوع و پیچیدگی (Diversity)
- ترکیب بندی (Composition)
- ابهام و راز آمیزی (Ambiguity-Mystery)
- تداعی و خاطره (Association)

جمع بندی:

شهر، خانه بزرگ ماست. ما شهروندان با دیدن منظر خوب شهری، اعم از نماها، خیابان‌ها، ساختمان‌ها، میدان‌ها، فضاهای عمومی و ... مکان‌هایی که درست و به پشتوانه اندیشه و خلاقیت طراحی شده‌اند، حق داریم در شهر خودمان احساس لذت، خوش آیندی، آرامش و امنیت کنیم، طراحان شهری بایستی با مسئولیت حرفه‌ای و اجتماعی با توجه به جایگاه زیبایی و زیباشناسی در حیات انسانی و نیازهای کامل طبقه بندی شده حاکی از احترام، تعلق، کاربردی بودن، عشق، شهر را طراحی کنند. محصول نهایی طراحان شهری باید مبتنی بر درک و شناخت جامع از شهر و شهروندان و حتی مشاوره با نمایندگان واقعی آنان صورت پذیرد. ■

عرصه‌های اصلی تجلی زیبایی:

- تکامل زیباشناسی شهری:
- دانش معماری (Architector)
- معماری منظر (Landscape Architect)
- سیمای شهر (Image of city-Scape)
- طراحی شهری (Urban design)

رویکردهای اساسی در زیباشناسی شهر:

- الف- دیدگاه صرف زیباشناختی (فرمالیسم محض)
 - نگرش هنری
 - سیمای کالبدی
 - زیبایی بصری
- ب- دیدگاه کارکردی
 - شهر به مثابه کالا
 - زیبایی مصرفی
 - عرضه و تقاضا
- پ- دیدگاه صرف زیباشناختی (فرمالیسم محض)
 - کیفیات کارکردی
 - کیفیات اجتماعی
 - کیفیات زیباشناختی

توسعه پایدار- در واقع به بند پ معطوف است.